

УДК: 657.37:657.15

JEL Classification: M41, M48, H83

DOI: 10.31713/ve120265

Зубілевич С. Я.¹

кандидат економічних наук, професор

ORCID ID: 0000-0002-0522-9184

E-mail: S.Y.Zubilevych@nuwm.edu.ua

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне,
Україна

АГРЕГУВАННЯ ТА ДЕЗАГРЕГУВАННЯ СТАТЕЙ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ЗА МСФЗ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЕТИЧНИМ РИЗИКАМ

Анотація. У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти наскрізного агрегування та дезагрегування статей в основних фінансових звітах і у примітках з метою забезпечення прозорості й зрозумілості для користувачів. Проаналізовано шляхи досягнення рівноваги між стислістю викладу та адекватним рівнем деталізації на підставі Концептуальної основи, МСФЗ 18 та Практичного положення 2. Підставою прийняття професійного судження є суттєвість, спільні або відмінні характеристики активів, зобов'язань, власного капіталу, доходу, витрат і грошових потоків. Автором визначено ймовірний вектор трансформації стандартів для державного сектору (МСБОДС) та особливі виклики, які при цьому виникнуть, зокрема в Україні. Висвітлено етичні аспекти бухгалтерських суджень щодо агрегування та дезагрегування. Обґрунтовано запобіжні заходи із зниження загроз дотриманню основоположних принципів до прийняттого рівня на підставі Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів (включаючи стандарти незалежності).

Ключові слова: фінансова звітність; агрегування та дезагрегування; МСФЗ 18; суттєвість; професійне судження; МСБОДС; етичні ризики.

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку фінансової звітності характеризується переходом від формального дотримання процедур до пріоритету якісних характеристик інформації. МСФЗ 18 «Подання та розкриття у фінансовій звітності» [1] запроваджує нові вимоги до структурування звітів, де процеси агрегування та дезагрегування стають ключовими інструментами формування основи для прийняття інвестиційних рішень.

Однією з проблем сучасної практики залишається пошук рівноваги між надмірним узагальненням даних та надлишковою деталізацією показників фінансової звітності. Використання критерію суттєвості за Практичним положенням №2 [2] потребує чітких методологічних орієнтирів, які б відповідали вимогам МСФЗ 18.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема подання інформації у фінансовій звітності, аналіз необхідності її деталізації постійно перебуває у центрі уваги закордонних науковців. Дослідження здійснюються за багатьма векторами.

Перш за все вивчають сприйняття дезагрегування інформації користувачами та різними групами заінтересованих сторін. Чжі Сон Ю та Те Суп Шим [3] доводять, що зміни в рівні агрегування фінансової звітності за МСФЗ впливають на судження переважно підготовлених користувачів, тоді як розкриття інформації у примітках не впливає ані на підготовлених, ані на непідготовлених. Це підкреслює необхідність покращення безпосередньо формату подання фінансової звітності.

Бланн та Мун [4] наголошують, що наслідки дезагрегування витрат можуть відрізнятися залежно від їх типу. Зокрема, деталізація собівартості реалізованої продукції є корисною для інвесторів та аналітиків, тоді як аналогічної користі від дезагрегування комерційних і адміністративних витрат не виявлено. Це свідчить про те, що універсальний підхід до дезагрегування є недоцільним.

Іншим напрямком досліджень є вивчення взаємозв'язку якості розкриття інформації та вартості капіталу та оцінки компанії ринком. Лу та ін. [5] демонструють, що компанії з високим показником якості дезагрегування мають нижчі спреди за банківськими кредитами та загалом нижчу вартість запозичень.

У контексті збиткових компаній Захаріас та ін. [6] доводять, що для оцінки ціни акцій важливим є деталізація складових розрахунку фінансового результату. Отже, користувачу потрібна інформація про ці складові.

Багато робіт закордонних науковців присвячено обґрунтуванню різних показників оцінки якості дезагрегування інформації. Зокрема, показник, запропонований Бйорнсен та ін. [7], базується саме на дезагрегованих компонентах прибутку, що дозволяє точніше порівнювати компанії зі схожими економічними умовами. Джонстон та ін. [8] запропонували показник для дослідження рівня деталізації в умовах застосування цифрового формату XBRL. Стандартизоване

дезагрегування зменшує розбіжність у судженнях інвесторів та обмежує можливості маніпуляцій менеджменту.

Дослідники також розглядають дезагрегування як інструмент запобігання етичним ризикам та маніпуляціям. Так, Бек, Гленденінг та Хоган [9] виявили, що дезагрегування обмежує здатність менеджерів маніпулювати прибутками у перевірній звітності. Це відбувається завдяки тому, що аудитори змінюють свої оцінки суттєвості для дезагредованих статей.

Дослідження звітності в авіаційній галузі США також підтверджує, що дезагредовані витрати дозволяють краще прогнозувати майбутні показники компанії [10].

Отже, наукова спільнота сформувала переконливу доказову базу для радикального перегляду підходів до структурування звітності, який знайшов своє відображення у новому МСФЗ 18. Всі розглянуті дослідження свідчать, що дезагрегування статей фінансової звітності не вважається суто технічним питанням обліку, адже чим вищий рівень деталізації, тим точнішими є прогнози аналітиків та вищою є довіра інвесторів.

Українські науковці останнім часом не розглядають питання агрегування та дезагрегування показників фінансової звітності. Так, Л. В. Безкоровайна [11] обґрунтовує необхідність врахування якісних характеристик фінансової інформації при складанні фінансової звітності, розкриває значення вибору оцінки елементів фінансових звітів, описує варіанти використання таксономії XBRL. Водночас питання агрегування та дезагрегування залишаються поза межами цього дослідження. Ймовірно, це є наслідком широкого застосування типових форм фінансових звітів, розроблених Міністерством фінансів України, за якими відбувається їх оприлюднення при використанні МСФЗ.

Поряд із академічними розвідками, вагомий внесок у розробку практичного інструментарію агрегування та дезагрегування належить провідним міжнародним аудиторським мережам [12-14]. Їхні методичні матеріали акцентують увагу на тому, як нова структура звіту про прибутки та збитки змінить сприйняття результатів діяльності компаній, а також на професійному судженні при агрегуванні показників.

Метою дослідження є розкриття обґрунтування методології структурування фінансової звітності через розробку логіко-семантичної моделі послідовного агрегування та дезагрегування

показників на основі вимог МСФЗ 18, а також ідентифікація запобіжних заходів щодо етичних ризиків, що виникають при застосуванні професійного судження в корпоративному та державному секторах при впровадженні цього підходу.

Викладення основного матеріалу. Процес формування фінансової звітності за МСФЗ за даними бухгалтерського обліку попри використання сучасних інформаційних технологій передбачає складний процес аналітичного структурування даних. Це викликано необхідністю подання корисної інформації для таких основних користувачів як нинішні та потенційні інвестори, позикодавці та інші кредитори.

Перша спроба значного вдосконалення МСБО 1 «Подання фінансової звітності» знайшла своє відображення у Дискусійному документі 2008 року [12], і тільки через 15 років була втілена у МСФЗ 18 (табл. 1).

Таблиця 1

Еволюція вимог РМСБО щодо структурування фінансових звітів

Ознака порівняння	МСБО 1 [16]	Дискусійний документ [12]	МСФЗ 18 [1]
Критерій агрегування	Подібність характеру або функції	Спільна прогностична цінність	Наявність спільних характеристик (характер, функція, ризик, податковий ефект тощо)
Критерій дезагрегування	Суттєвість (кількісна та якісна)	Корисність для оцінки суми, часу та невизначеності грошових потоків	Наявність відмінних характеристик що вимагають окремого подання при відповідності суттєвості
Роль суттєвості	Основний критерій виокремлення статей у звітах	Перехід до прогностної цінності для подання інформації у звітах	Фільтр для прийняття рішення про агрегування подібного та дезагрегування відмінного
Застосування спільних та відмінних характеристик	Групування статей за принципом подібності характеру або функції	Пошук спільних ознак для кожного фінансового звіту	Системна ідентифікація спільних характеристик для агрегування та відмінних — для дезагрегування

продовження табл. 1

Мета процесу структурування	Створення зрозумілого стислого звіту без втрати або приховування суттєвих даних	Забезпечення взаємозв'язку між звітами та їх аналітичністю	Надання основних фінансових звітів як корисних структурованих зведень та суттєвих деталей у примітках
Призначення приміток	Розкриття до статей фінансових звітів та описова пояснювальна інформація	Деталізація для запобігання аналітичної цінності	Розкриття суттєвої інформації за відмінними характеристиками, що спричинила б перевантаження основних звітів
Усунутий ризик подання	Зменшення зрозумілості через об'єднання суттєвих, але концептуально різних статей	Надмірне агрегування, що приховує специфічні ризики бізнес-моделі	Приховування суттєвої інформації за несуттєвою або об'єднання суттєвих статей, відмінних за природою або функціями

Авторська розробка

Як видно з табл. 1, відбувся перехід від застосування суттєвості як вхідного фільтру для ідентифікації окремих статей до попереднього глибокого розуміння природи господарських операцій і з подальшим використанням суттєвості як інструменту обґрунтування доцільності їх агрегування чи дезагрегування.

Для чіткого розмежування етапів цього процесу нами розроблено логіко-семантичну модель процесу групування інформації (рис. 1).

Запропонована модель розкриває підхід до формування показників, де агрегування та дезагрегування виступають взаємодоповнюючими векторами структурування даних, спрямованими на досягнення цілей звітності. Ефективність структурування облікових даних у фінансову звітність за МСФЗ визначається його здатністю забезпечити основоположні та посилювальні якісні характеристики, визначені Концептуальною основою фінансової звітності (табл. 2).

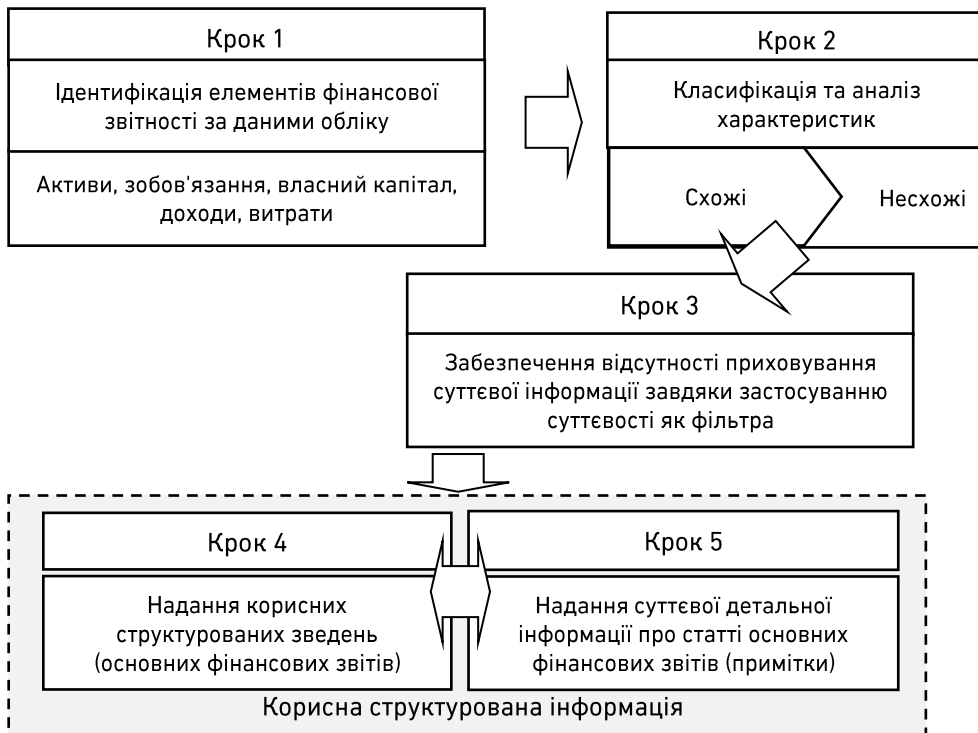

Рис. 1. Логіко-семантична модель процесу структурування інформації у фінансовій звітності за МСФЗ 18*

**Авторська розробка*

Таблиця 2

Зв'язок принципів агрегування та дезагрегування за МСФЗ 18 з якісними характеристиками фінансової інформації*

Якісна характеристика	Роль принципів агрегування та дезагрегування (МСФЗ 18)	Вплив на якість звітності
Вплив на основоположні якісні характеристики		
Доречність	Виділення суттєвої інформації, що має прогностичну цінність (наприклад, окреме розкриття нетипових доходів або витрат)	Можливість більш точного прогнозування майбутніх грошових потоків завдяки виділенню разових, нетипових операцій
Достовірне подання	Заборона приховування суттєвої інформації через надмірне агрегування	Відображення у звітності реальної економічної суті операцій, а не лише їхню юридичну форму чи узагальнену назву

продовження табл. 2

Вплив на посилювальні якісні характеристики		
Зрозумілість	Оптимальна деталізація складної інформації та групування статей за схожими характеристиками	Уникнення інформаційного перевантаження
Зіставність	Стандартизація «операційного прибутку» та категорій витрат (за характером або функцією) завдяки чітким правилам групування	Забезпечення можливості порівняння результатів діяльності різних підприємств (навіть при використанні різних моделей бізнесу)
Можливість перевірки	Деагрегування статей «Інші» та наявність логічного зв'язку основних звітів та приміток	Зменшення ризиків прихованих помилок або шахрайства

**Авторська розробка*

За МСФЗ 18, процес структурування фінансової звітності базується на ідентифікації спільних характеристик об'єктів обліку: якщо статті мають схожі характеристики, переліки яких наведені у пп. Б78 та Б110, - вони можуть бути агреговані; якщо ж ці характеристики суттєво відрізняються — вони підлягають обов'язковому деагрегуванню (Б79 та Б111). Системний взаємозв'язок між критеріями, що визначають спосіб подання і розкриття інформації на різних рівнях звітності, подано у табл. 3.

Таблиця 3

Взаємозв'язок критеріїв наскрізного агрегування та деагрегування статей фінансових звітів та інформації в примітках за МСФЗ 18*

Ознака	Основні фінансові звіти	Примітки
Роль (п. 10 МСФЗ 18)	Надання структурованого зведення	Надання додаткової інформації, необхідної для розуміння основних фінансових звітів
Рівень деталізації	Агрегований	Деагрегований
Застосування характеристик схожості та несхожості	Критерій формування назв рядків звітів (п. Б78)	Критерій розмежування всередині таблиць або описових пояснень (П. Б110)
Суттєвість (п. 41-42)	Стаття подається окремо, якщо вона суттєво змінює сприйняття структури звіту	Стаття розкривається окремо, якщо її відмінні характеристики є суттєвими для інвестора (навіть якщо в звіті вона згрупована)

**Авторська розробка*

Процес прийняття професійного судження щодо деталізації статей у вигляді матриць наведений на рис. 2 та 3.

Рис. 2. Матриця взаємозв'язку корисності фінансової інформації та рівнів агрегування і дезагрегування при структуруванні основних фінансових звітів за МСФЗ 18*

**Авторська розробка*

Рис. 3. Матриця застосування суттєвості, схожих та несхожих характеристик фінансової інформації при структуруванні приміток до фінансових звітів за МСФЗ 18*

**Авторська розробка*

Матриця взаємозв'язку корисності та рівня агрегування і дезагрегування дозволяє систематизувати підхід до формування структури основних фінансових звітів за МСФЗ 18. Вона базується на поєднанні рівнів об'єднання інформації (за спільними характеристиками) та її деталізації (за відмінними характеристиками) у контексті їх здатності впливати на економічні рішення користувачів. Квадрант оптимального агрегування характеризується необхідним балансом між деталізацією показників та їх достовірним поданням, що дозволяє користувачам ідентифікувати суттєві статті й об'єктивно оцінювати майбутні грошові потоки підприємства.

Надмірне агрегування, попри високу концентрацію доречних даних, нівелює прозорість структури активів, зобов'язань або власного капіталу чи результатів діяльності, а також створює ризики приховування специфічних загроз для фінансового стану суб'єкта господарювання. Водночас зворотний процес — надмірне дезагрегування — спричиняє ефект інформаційного перевантаження. У цьому випадку високий рівень деталізації призводить до втрати фокуса на ключових показниках через надання другорядних даних.

Найменш ефективним є неструктуроване подання, де показники позбавлені як системності виділення спільних рис, так і прогнозної цінності. Подана таким чином інформація не дозволяє сформуванню об'єктивного уявлення про діяльність підприємства. Запропонована матриця слугує практичним інструментом для обґрунтування професійного судження щодо вибору оптимального рівня агрегування і дезагрегування показників задля максимізації корисності основних фінансових звітів.

Матриця, наведена на рис. 2, візуалізує процес забезпечення балансу між стислістю та повнотою розкриття у примітках. Те, що визнано несуттєвим для окремого подання, але є суттєвим для розуміння загальної картини користувачами, формує базис приміток.

Тут відбувається подальша деталізація статей, поданих в основних фінансових звітах.

Особливу роль у обох моделях відведено суттєвості як аспекту основоположної якісної характеристики доречності, що визначає межі дезагрегування даних. У цьому контексті критично важливими є вимоги Практичне положення 2 «Формування суджень щодо суттєвості», яке рекомендує застосувати процес з чотирьох етапів.

Зміст цих етапів такий:

ідентифікація інформації, яка потенційно може бути суттєвою;

оцінка того, чи є ця інформація суттєвою в контексті основних фінансових звітів;

організація інформації;

перегляд попереднього проєкту фінансової звітності в цілому [2].

Процес фільтрації інформації через критерій суттєвості спирається на два виміри:

кількісний поріг, який визначається встановленням математичних значень (відсоток від чистого прибутку, активів чи капіталу), вихід за межі яких вимагає обов'язкового окремого розкриття статті, та якісний контекст. За ним навіть невелика за обсягом операція може бути суттєвою через свою специфіку (наприклад, операції з пов'язаними особами або виникнення нетипових зобов'язань).

Чіткий алгоритм оцінки суттєвості, викладений у Практичному положенні 2 і доповнений характеристиками схожості (або відмінності) у МСФЗ 18, обмежує простір для маніпуляцій, зумовлених власним інтересом керівництва, і гарантує, що агрегування та дезагрегування статей слугують виключно меті прозорого і правдивого подання фінансової звітності.

Прозорість через дезагрегування є ключовим фактором довіри на ринку капіталу. Тому виникає потреба у переосмисленні ролі професійного судження, яке тепер має балансувати між нормативною жорсткістю та етичною відповідальністю. При цьому можуть бути порушені кілька етичних принципів (табл. 4).

Таблиця 4

Порушення основоположних принципів професійної етики через неналежне агрегування*

Принцип [17]	Етичний аспект порушення
Чесність	Свідоме використання агрегування для створення хибної картини фінансового стану (наприклад, згортання дебіторської та кредиторської заборгованості)
Об'єктивність	Вибір способу групування статей під впливом упередженості або конфлікту інтересів, що спотворює нейтральність подання
Професійна компетентність	Недостатній аналіз того, чи є стаття суттєвою за характером, що призводить до помилкової агрегації важливих показників

*Авторська розробка

Це зумовлює необхідність ідентифікації етичних ризиків і обґрунтування запобіжних заходів при реалізації професійного судження в цій сфері (табл. 5).

Таблиця 5

Етичні загрози при агрегуванні та дезагрегуванні статей фінансової звітності та запобіжні заходи*

Категорія етичної загрози	Джерело ризику при агрегуванні та дезагрегуванні	Наслідки для фінансової звітності	Запобіжні заходи
Загроза власного інтересу	Маніпулювання рівнем суттєвості для приховування неефективних операцій; надмірне агрегування витрат для досягнення цільових показників ефективності керівництва	Спотворення операційного прибутку, інших проміжних підсумків; введення в оману інвесторів щодо дійсної структури витрат	Жорстка імплементація критеріїв суттєвості; обов'язкове розкриття характеру агрегованих статей; контроль з боку незалежного аудиторського комітету тощо
Загроза захисту	Вибіркове дезагрегування позитивної інформації у примітках з одночасним приховуванням негативних тенденцій	Порушення принципу нейтральності	Затвердження облікової політики щодо структурування приміток, формалізація алгоритмів дезагрегування
Загроза власної оцінки	Відсутність критичного перегляду попередніх суджень щодо агрегування після суттєвої зміни бізнес-моделі; механічне перенесення структури звітів і приміток, розробленої для минулих періодів	Невідповідність структури звітності поточним економічним реаліям підприємства; втрата доречності інформації	Щорічне тестування структури статей на відповідність оновленим характеристикам діяльності; поділ функцій між укладачами звітності та особами, що здійснюють її фінальний огляд
Загроза тиску	Дискреційний тиск вищого керівництва на головного бухгалтера з метою примусового об'єднання статей, що містять інформацію	Пряме порушення вимог МСФЗ та концептуальної основи подання достовірної інформації	Забезпечення прямого каналу комунікації бухгалтера з наглядом радою; впровадження політики захисту викривачів;

продовження табл. 5

	про порушення ковенантів або ризикові інвестиції		документування розбіжностей у професійних судженнях
Загроза особистих стосунків	Недостатній рівень професійного скептицизму при оцінці пропозицій керівництва щодо дезагрегування специфічних статей, зумовлений тривалими довірчими відносинами в команді	Зниження якості розкриття інформації про облікові політики; використання шаблонних формулювань у примітках	Регулярна ротація персоналу, відповідального за формування фінансової звітності; залучення незалежних експертів для оцінки структури приміток

**Авторська розробка на підставі [17]*

Питання структурування фінансової звітності є критичними не лише для корпоративного сектору, а й для державних інституцій. Перегляд МСБОДС передбачається у тому ж напрямку, про що свідчать Стратегія та робоча програма на 2024-2028 роки [18]. Фокус на покращенні ефективності комунікації фінансової інформації для забезпечення підзвітності та прийняття рішень підкреслює необхідність уніфікації підходів до прозорості публічних фінансів.

На наш погляд, ключові аспекти щодо агрегування та дезагрегування фінансової звітності суб'єктів державного сектору, які будуть розроблені на заміну вимог МСБОДС 1 «Подання фінансової звітності», можуть включати:

перегляд підходів до групування інформації в основних фінансових звітах та примітках з уточненням їх ролі для державного сектору;

застосування принципів агрегування та дезагрегування із застосуванням суттєвості, ідентифікація переліку характеристик, які будуть основою структурування інформації у звітності державного сектору;

посилення дезагрегування у примітках.

При цьому слід врахувати обов'язкове порівняння фактичних показників із бюджетними і доречність впровадження трьох категорій структурування інформації (операційна, інвестиційна, фінансова діяльність) у державному секторі.

Наш прогноз можливих змін у МСБОДС стосовно відображення витрат у фінансовій звітності наведений у табл. 6.

Таблиця 6

Порівняльна таблиця можливої трансформації підходів до відображення витрат за МСБОДС*

Критерій	Поточний підхід (МСБОДС 1)	Майбутній МСБОДС
Пріоритет	Формальна відповідність структурі звіту	Суттєвість та корисність для користувача
Групування	Жорстко визначені статті (рядки)	Гнучке дезагрегування на основі характеристик
Роль приміток	Довідкова інформація	Обов'язкова деталізація функціональних витрат
Категорія «Інші»	Часто використовується як «кошик»	Використовується як останній засіб для несуттєвих сум

*Авторська розробка

З огляду на особливості регулювання фінансової звітності державного сектору в Україні, зокрема вимоги НП(С)БОДС, адаптація нових підходів до дезагрегування витрат стикається з кількома методологічними викликами. В українській практиці значна частина витрат суб'єктів державного сектору часто агрегується у загальні статті на рівні фінансових звітів, що розмиває прозорість. Сьогодні ключовим інструментом дезагрегування є коди економічної класифікації видатків (КЕКВ), які деталізують видатки до рівня конкретних видів товарів, послуг чи видів соціальних виплат.

Однак ця аналітика побудована на принципах бюджетного контролю, а не на критеріях подання фінансової звітності. Тут основним завданням може бути забезпечення автоматичної та коректної трансформації касових видатків за КЕКВ у дезагреговані статті витрат за методом нарахування. При цьому вона має базуватися на алгоритмах професійного судження, які б унеможливили приховування специфічних витрат через їх некоректне групування, що є критично важливим для нівелювання етичних ризиків у державному секторі.

Етична планка виконання обов'язків бухгалтера в державному секторі часто вища, бо мова йде про суспільний інтерес. Якщо МСФЗ 18 зосереджений на рентабельності, то в держсекторі агрегування часто використовується для приховування неефективності державних програм, тобто веде до порушення принципу чесності.

Однак Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів є універсальним. І для приватного, і для державного секторів бухгалтер має застосовувати концептуальний підхід: ідентифікація ризиків (наприклад, згорання статей за вказівкою керівництва); оцінка того, наскільки це викривить розуміння звітності, із використанням тесту «розумної та поінформованої третьої сторони»; обрання запобіжного заходу або протидії (наприклад, якщо загроза неприйнятна — дезагрегувати, змінити назву статті або винести на обговорення аудиторському комітету або наглядовій раді тощо).

Висновки і перспективи подальших розвідок.

В основі побудови звітності лежить діалектична суперечність між вичерпністю інформації та її зрозумілістю. З одного боку, надмірна деталізація (деагрегування) створює ефект «інформаційного шуму», за яким користувач втрачає здатність бачити цілісну картину фінансового стану підприємства. З іншого боку, надмірна стислість (агрегування) нівелює прозорість, може сприяти приховуванню суттєвих ризиків.

Концептуальний підхід до агрегації вимагає групування об'єктів обліку за низкою ознак подібності (економічної природи, функціонального призначення, бази оцінки тощо). Це забезпечує дотримання такого аспекту достовірного подання, як превалювання економічної суті над юридичною формою.

Агрегування статей часто використовується як інструмент вуалювання фінансових проблем або приховування збиткових операцій у складі великих груп активів чи витрат. В умовах високої суб'єктивності бухгалтерських суджень, Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів стає не просто формальністю, а критично важливим запобіжником викривлення звітності.

Впровадження принципів агрегації та дезагрегації в державному секторі має свою специфіку, оскільки тут прозорість фінансової звітності є економічною та соціально-політичною вимогою. На відміну від корпоративного сектору, у державному секторі ключовим користувачем є суспільство, що зумовлює підвищені вимоги до деталізації (деагрегування) витрат публічних коштів.

Очікується, що при визначенні майбутніх оновлень МСБОДС задля досягнення відповідності МСФЗ 18 можуть розглядатися: підхід до групування інформації за схожими та несхожими характеристиками; доречність розмежування операційної,

інвестиційної та фінансової діяльності суб'єктів державного сектору; деталізація приміток.

Адаптація принципів МСФЗ 18 щодо агрегування та дезагрегування у публічних фінансах може змістити етичні ризики у площину суб'єктивних суджень, створювати можливості для маніпулювання структурою звіту, приховувати окремі неефективні видатки всередині узагальнених статей, що відповідають вимогам стандарту лише за назвою, але не за суттю.

Подальші дослідження базуватимуться на вивченні емпіричних даних щодо практики застосування підприємствами вимог МСФЗ 18. Це дозволить оцінити практичний вплив стандарту на якість подання та розкриття інформації після його обов'язкового впровадження з 2027 року.

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 18: Подання та розкриття у фінансовій звітності. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS%2018_2025.pdf (дата звернення 01.01.2026). **2.** IFRS Practice Statement 2 Making Materiality Judgements. January 2022. Basis for conclusions. 16 p. **3.** Yoo J. S., Shim T. S. Effects of changes in financial statement aggregation under IFRS on the behaviour of non-professional and professional information users. *Applied Economics*. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1080/00036846.2020.1855319>. **4.** Blann, James and Moon, James, Income Statement Expense Disaggregation (September 19, 2023). Georgia Tech Scheller College of Business Research Paper No 4576578. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4576578>. **5.** Lu, C.-L., et al. (2024). Financial statement disaggregation and bank loan pricing. *Journal of Empirical Finance*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jempfin.2024.101555>. **6.** Zacharias J. A. et al. Value relevance of negative earnings disaggregation: evidence from Indonesia. *Asian Journal of Accounting Research*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1108/AJAR-05-2024-0186>. **7.** Bjornsen M., Borchers S., Stallings M. A. Comparability of disaggregated financial statements. *Journal of Corporate Accounting & Finance*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1002/jcaf.22781>. **8.** Johnston J. A., Reichelt K. J., Sapkota P. Measuring Financial Statement Disaggregation Using XBRL. *Journal of Information Systems*. 2024. Vol. 38. No. 1. P. 119–147. DOI: <https://doi.org/10.2308/ISYS2021-004>. **9.** Beck M. J., Glendening M., Hogan C. E. Financial Statement Disaggregation and Auditor Effort. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.2308/AJPT-19-019>. **10.** Disaggregation takes flight: examining expense reporting in the airline industry. *Journal of Applied Accounting Research*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1108/JAAR-07-2024-0239>. **11.** Безкоровайна Л. В. Проблеми формування показників фінансової звітності підприємств України за МСФЗ. *Підприємництво і торгівля*. 2023. № 39. С. 17–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-39-02>. **12.** Applying IFRS: A closer look at IFRS 18. (Updated July 2025). 129 p. **13.** Grant Thornton. Get ready for IFRS 18. 2024. 22 p. **14.** IFRS Accounting Standards in Practice IFRS 18 BDO. Presentation and Disclosure in Financial Statements (Presentation in the Statement of Profit or Loss). 108 p. **15.** Discussion paper.

Preliminary Views on Financial Statement Presentation / International Accounting Standards Board (IASB). 2008. 168 p. **16.** Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1. Подання фінансової звітності / Міністерство фінансів України. 2024. 54 с. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 07.03.2026). **17.** 2025 Handbook of the International Code of Ethics — Volume 1. URL: <https://surl.lu/pzxxky> (дата звернення 15.03.2026). **18.** 2024–2028 Strategy and Work Program / International Public Sector Accounting Standards Board. New York : IFAC, 2024. 28 p. URL: <https://www.ipsasb.org/publications/2024-2028-strategy-and-work-program> (дата звернення: 02.03.2026).

REFERENCES:

1. Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 18: Podannia ta rozkryttia informatsii u finansovii zvitnosti [International Financial Reporting Standard 18: Presentation and Disclosure of Information in Financial Statements]. (2025). Ministry of Finance of Ukraine. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS%2018_2025.pdf (accessed January 01, 2026). **2.** IFRS Foundation. (2022). IFRS Practice Statement 2: Making Materiality Judgements. Basis for conclusions. 16 p. **3.** Yoo, J. S., & Shim, T. S. (2021). Effects of changes in financial statement aggregation under IFRS on the behaviour of non-professional and professional information users. *Applied Economics*. DOI: <https://doi.org/10.1080/00036846.2020.1855319>. **4.** Blann, James and Moon, James, Income Statement Expense Disaggregation (September 19, 2023). Georgia Tech Scheller College of Business Research Paper No 4576578. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4576578>. **5.** Lu, C.-L., et al. (2024). Financial statement disaggregation and bank loan pricing. *Journal of Empirical Finance*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jempfin.2024.101555>. **6.** Zacharias, J. A., et al. (2024). Value relevance of negative earnings disaggregation: evidence from Indonesia. *Asian Journal of Accounting Research*. DOI: <https://doi.org/10.1108/AJAR-05-2024-0186>. **7.** Bjornsen, M., Borchers, S., & Stallings, M. A. (2024). Comparability of disaggregated financial statements. *Journal of Corporate Accounting & Finance*. DOI: <https://doi.org/10.1002/jcaf.22781>. **8.** Johnston, J. A., Reichelt, K. J., & Sapkota, P. (2024). Measuring Financial Statement Disaggregation Using XBRL. *Journal of Information Systems*, 38(1), 119–147. DOI: <https://doi.org/10.2308/ISYS2021-004>. **9.** Beck, M. J., Glendening, M., & Hogan, C. E. (2024). Financial Statement Disaggregation and Auditor Effort. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. DOI: <https://doi.org/10.2308/AJPT-19-019>. **10.** Disaggregation takes flight: examining expense reporting in the airline industry. (2024). *Journal of Applied Accounting Research*. DOI: <https://doi.org/10.1108/JAAR-07-2024-0239>. **11.** Bezkorovaina, L. V. (2023). Problemy formuvannia pokaznykiv finansovoi zvitnosti pidpriemstv Ukrainy za MSFZ [Problems of forming financial reporting indicators of Ukrainian enterprises under IFRS]. *Pidprijemnytstvo i torhivlia* [Entrepreneurship and Trade], (39), 17–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-39-02>. **12.** Applying IFRS: A closer look at IFRS 18. (Updated July 2025). EY (Ernst & Young). 129 p. **13.** Grant Thornton. (2024). Get ready for IFRS 18. 22 p. **14.** BDO. (2024). IFRS Accounting Standards in Practice: IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements (Presentation in the Statement of Profit or Loss). 108 p. **15.** International Accounting Standards Board (IASB). (2008). Discussion paper: Preliminary Views on Financial Statement Presentation. 168 p.

-
16. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 1. Podannia finansovoi zvitnosti [International Accounting Standard 1. Presentation of Financial Statements]. (2024). Ministry of Finance of Ukraine. 54 p. URL: <https://mof.gov.ua> (accessed March 07, 2026).
17. IESBA. (2025). 2025 Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants — Volume 1. URL: <https://surl.lu/pzxkky> (accessed March 15, 2026).
18. 2024–2028 Strategy and Work Program / International Public Sector Accounting Standards Board. New York : IFAC, 2024. 28 p. URL: <https://www.ipsasb.org/publications/2024-2028-strategy-and-work-program> (date of access: 02.03.2026).
-

Zubilevych S. Y.¹

Candidate of Economics (Ph.D.), Professor

ORCID ID: 0000-0002-0522-9184

E-mail: S.Y.Zubilevych@nuwm.edu.ua

¹National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine

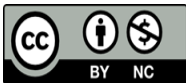
AGGREGATION AND DISAGGREGATION OF FINANCIAL STATEMENT ITEMS UNDER IFRS AND PREVENTION OF THE ETHICAL RISKS

This article examines the methodological framework of financial statement structuring under IFRS 18, highlighting a paradigm shift from formal grouping to a systematic process of aggregation and disaggregation based on similar and dissimilar characteristics of items. The study introduces a logic-semantic model establishing a cohesive link between primary financial statements and notes. Using the aggregation and disaggregation principles according to IFRS 18 and IFRS Practice Statement 2, the model of presenting a structured summary logically unfolds into granular data intended for notes creation. This transition ensures that primary statements remain concise and scannable, while the notes provide the necessary depth and understanding. Such a structure effectively prevents the "obscuring" of significant information through excessive aggregation or the inclusion of irrelevant details. Particular attention is paid to identifying and mitigating ethical risks inherent in the professional judgments applied when using these principles of aggregation and disaggregation. The author systematizes the threats that may arise and the appropriate precautions, based on IESBA Code. The research also outlines prospects for adapting these concepts within International Public Sector Accounting Standards (IPSAS). A key challenge identified is the transformation of highly detailed cash-based budgetary data, specifically the Economic Classification of Expenditures (KEKV) in Ukraine, into accrual-based expense items. The need for automated mapping and decision-making algorithms to reconcile rigid budget controls with financial

transparency, for enhancing public accountability and resource management efficiency, is identified. Strengthening the intersection of IFRS 18 and the Code of Ethics in professional education is essential for accountants and users of financial statements. Systematic harmonization of financial reporting structures across both corporate and public sectors will foster a more reliable information environment and increase stakeholder confidence in financial disclosures.

Keywords: financial statements; aggregation and disaggregation; IFRS 18; IPSAS; materiality; professional judgment; ethical risks.

Отримано/Received: 16.03.2026
Прийнято до друку/Accepted: 21.03.2026
Опубліковано/Published: 27.03.2026

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2026 The Author(s).